

VAN HAVEN OITGOET

Uitgave Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde, Postbus 3086, 3101 BE Schiedam

JANUARI/FEBRUARI 1986 - nummer 68 - Verschijnt 2-maandelijks

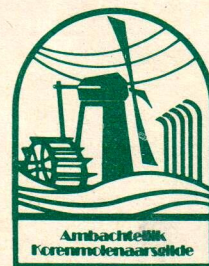


Om te beginnen: al onze lezers veel heil en zegen in het nieuwe jaar. Dat nieuwe jaar heeft veel voor ons in petto. Want het is tien jaar geleden dat het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde in Olst ten doop werd gehouden. Dat laten we natuurlijk niet op zijn beloop. In dit nummer alvast een voorproefje op wat er te gebeuren staat. Het feest zal zich concentreren op de tweede helft van september: dan kunt u daar alvast rekening mee houden.

Het achter ons liggende jaar was het eerste jaar waarin onze gezamenlijke graaninkoop volop draaide. Een

tiental molenaars deed mee. Het moeten er meer worden. De werkgroep Inkoop en Keuring heeft goede moed dat het er van kan komen.

De Zaanse Schans is het paradepaardje van onze toeristenindustrie. Toch worden er daar niet alleen toeristen 'gemaakt': de molenaars van de verfmolen De Kat krijgen weliswaar verschrikkelijk veel bezoek, maar hun hart klopt toch heus alleen voor het vak. Ze zijn bezig het te reconstrueren. Een boeiend verhaal, waar ook een korenmolenaar plezier aan kan beleven.



1986, JAAR VAN ONS TWEEDE LUSTRUM

Met 1985 ligt weer een jaar achter ons. Het is er ditmaal een geweest waarin voor ons gilde ontzettend veel positiefs is gebeurd.

Verskillende ballotages werden tot een goed einde en een nieuw begin gebracht. De nieuwe molenaarscursus viel in de smaak en blijkt een schot in de roos te zijn. En ook ons eigen molenlaboratorium krijgt het steeds drukker. In 1986 zal van ons 'lab' hopelijk weer meer gebruik worden gemaakt, wat dan het definitieve bewijs is dat alle deelnemers het belang inzien van deze eigen onderzoeksmogelijkheid van het graan.

Naast de verschillende werkzaamheden van ons gilde die vooral worden verricht door de werkgroepen, vormt ons blad Van Haver Tot Gort een hoofdstuk apart: het is de spreekbuis voor de vakmolenaar waar velen nog te weinig gebruik van maken. Jan Houdijk stelt het blad samen, inhoudelijk, maar ook qua vorm, met zijn speciale tekeningen. Hij geeft de glans aan het blad, maar meer reacties in de vorm van ingezonden stukken en dergelijke zouden het blad nog levendiger maken. Hebben we het er echt te druk voor?

In 1986 hopen wij elkaar weer te ont-

moeten op de algemene deelnemersvergadering, tijdens het reeds traditie geworden 'dagje uit' en vooral op de dag van ons Tweede Lustrum. Na de oogsttijd gaan we dit feest gezamenlijk en groots vieren met een publiciteitspektakel waaruit we weer sterker te voorschijn hopen te komen. Het nieuwe jaar belooft er dus één te worden met nieuwe hoogtepunten.

Mogen wij ieder voor 1986 een wind- en waterrijk jaar toewensen, waarin al de tarweresten van Nederland zingend hun werk kunnen doen!

Hans Dobbe

Loert de dood ook in onze stenen?

We hebben nog wel attente lezers. Zo de heer M.E. van Doornik, korenmolenaar te Rasquert (Groningen), die in zijn krant Het Nieuwsblad van het Noorden een verontrustend artikelje ontwaarde. Hij schreef erbij: "Hopelijk komen zulke praktijken in ons land niet voor, zoals daar in de landen rondom de Middellandse Zee. Maar aangezien er wél lood wordt gebruikt voor de balanceergaten in een loper van maalstenen, vraag ik mij af of om hygiënische redenen niet beter ongevaarlijker metaalsoorten gebruikt kunnen worden. Door dit bericht krijg ik nu ernstige bedenkingen, want in mijn molen komt lood in de balanceergaten voor. Totdat ik een andere oplossing heb gevonden, maal ik niet meer."

Geen lichte verontrusting dus bij deze molenaar. Het lijkt ons de moeite waard als zich wat meer vakmolenaars over dit probleem buigen. Hier volgt het stuk, zoals dat in het Nieuwsblad heeft gestaan in zijn geheel. De kop luidde: 'Mysterieuze dood door lood' en het artikel verscheen op 23 november '85.

Van onze correspondent.

TEL AVIV - Een medisch team in Israël heeft een tot nog toe onbekende vorm van loodvergiftiging aan het licht gebracht, die de mysterieuze dood van vermoedelijk duizenden bewoners van het Midden-Oosten en gebieden rond de Middellandse Zee in de afgelopen



jaren verklaart. Verpulverd lood uit gerepareerde aandrijfassen van molenstenen was tijdens het vermalingsproces van graan in het meel terecht gekomen. Zonder het minste vermoeden eten mensen uit deze streken nog steeds brood waarin een dodelijke hoeveelheid van het giftige metaal kan zitten.

De ontdekking is gedaan door het Shaare Zedek-ziekenhuis in Jeruzalem. Alle patiënten waren bewoners van de hoofdzakelijk door Arabieren bewoonde westelijke Jordanoever. Professor Chaim Hershko, hoofd van de afdeling interne geneeskunde, maakte de details van het jaren durende onderzoek deze week bekend. De resultaten van

het onderzoek zijn inmiddels al in de internationale medische vakliteratuur gepubliceerd om tegen de oorzaken van het verschijnsel te waarschuwen.

Gebleken is dat ook in niet-Arabisch landen rond de Middellandse Zee talrijke graanmolens in bedrijf zijn waarbij de gebreken aan de molenstenen met gesmolten lood zijn verholpen. Volgens prof. Hershko zijn met name in Spanje nogal wat gevallen van loodvergiftiging bekend via de consumptie van brood.

Het uitgebreid onderzoek van het Israëliëse ziekenhuis concentreerde zich de afgelopen jaren op drie dorpen in de buurt van de stad Nabloes. In oktober 1982 kreeg de internist een 19-jarige patiënte onder ogen bij wie de unieke combinatie van symptomen leidde tot de diagnose van loodvergiftiging. Uiteindelijk werden 43 zieken met dezelfde verschijnselen opgenomen, die overigens allen herstelden. Maar de oorzaak was vooralsnog onbekend.

Omdat alle patiënten uit dezelfde streek afkomstig waren, analyseerde het medisch 'opsporingsteam' huis aan huis de samenstelling van de dagelijkse etenswaren. Daaruit kwam naar voren dat in het zelfgebakken brood een soms dodelijke concentratie lood zat. Het meel was betrokken uit twee molens uit de omgeving, waarvan de gaten in de versleten ijzeren koker rond de aandrijfjas ter hoogte van de granieten molensteen met gesmolten lood waren opgevuld.

BIJVOORBEELD 'N MAALETMAAL

En daar is dan het jaar 1986, het jaar waarin we met ons Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde tien jaar worden. Alweer tien jaar trekken wij gezamenlijk op in een club die precies op tijd het ijzer is gaan smeden. Een ambacht dat al behoorlijk in de ver-sukkeling aan het raken was hebben we daarmee nieuwe vitaliteit gegeven. Zozeer zelfs dat we nu vele jonge gezichten zien onder de vakmole-naars en weet hebben van tien, twintig molenaarsbedrijven die volop in bedrijf zijn en die het hun molenaar weer mogelijk maken van de wind (en van het water) te leven.

Uiteraard gaat de tiende verjaardag van ons gilde dit jaar niet onopgemerkt voorbij. Daar zullen we met ons allen wel voor zorgen.

Er is al een bijeenkomst geweest van de 'feestcommissie'. Die heeft geresulteerd in een ruwe opzet van een programma. Zonder in details te kunnen treden geven we hier een overzicht van wat ons zoal te wachten staat.

Om te beginnen is er een **Lustrum-week** geprikt, en wel die van 22 tot en met 27 september. Door die week te kiezen zitten we ná de oogst en toch ook weer een volle week vóór de Week van het Brood, zodat, als we de hulp van onze bakkers inroepen, zij het niet te druk hebben.

De dag waarop wij elkaar ontmoeten, om naar alle waarschijnlijkheid op de molen De Hoop van Jan Pijnappel in Oud-Zevenaar ons feest te vieren, zal

woensdag 24 of donderdag 25 september zijn.

Welnu, het accent dat tijdens de herdenking van ons tweede lustrum wordt gelegd, komt duidelijk de richting uit van de bakkers. We willen in die periode graag publiciteit maken voor onze bakker/afnemer, we willen dat hij in zijn winkel voor ons produkt reclame maakt door zoveel mogelijk molenbroden en -baksels aan de man te brengen.

We hebben, denken we, een originele manier bedacht om aandacht op het molenprodukt, èn het brood dat de bakker ervan bakt, te vestigen. In een brief, die spoedig bij iedere molenaar-deelnemer van ons gilde zal worden bezorgd, worden de finesses daarvan duidelijk gemaakt. Hier volstaan we met te zeggen, dat het gaat om een bijzondere folderactie die uitmondt in een publiekswedstrijd waarvan publiek, bakker en molenaar kunnen profiteren.

Publiekswedstrijd

Om die actie te laten slagen krijgen de bakkers van hun molenaar etalage/winkel-materiaal aangedragen; zullen we een advertentie-ontwerp maken en nog het een en ander. De actie moet in onze Lustrumweek zijn beslag krijgen. Ook over de financiële kant van deze zaak wordt in de brief meer verteld.

We zullen ons inspannen dit jaar meer publiciteit te krijgen voor ons ambacht, onze club, onze molens en onze produkten. We willen de omroepen warm maken voor een reportage over ons. We zullen de bakkersbladen vragen hun bakkers over ons bestaan te infor-

meren. We zullen over al onze acties persberichten verspreiden.

Een bijzondere actie in dat opzicht - en een waarvan we verwachten dat die ook onze molenaars zeer zal aanspreken - is een **24-uurs non-stop maalwedstrijd** vanaf vrijdagavond 18.00 uur tot zaterdagavond 20 september 18.00 uur. Inzet is de vraag wie in 24 uur tijd het meeste maalt, op de wind dan wel op waterkracht. We verwachten dat iedere molenaar die meedoet - en dat zijn we natuurlijk ALLEMAAL - rond dit gebeuren in zijn regio veel publiciteit zal kunnen losbranden.

Wij van onze kant zullen alles in het werk stellen om een radio-omroep voor deze maalmarathon te interesseren, zodat er 24 uur lang over bericht wordt via de ether. Een wedstrijd om de Grote Maaltrofee van de Lage Landen en de Hoge Luchten dus, in de Nacht van de Molenaar! Die trofee (hou ons ten goede, maar we weten nog helemaal niet wat of hoe) is natuurlijk een agendapunt op de grote Feestdag, de dag die - om publicitaire redenen! - ook samenvalt met de officiële opening van ons eigen laboratorium.

Algemeen materiaal

U ziet, een ruwe vorm, maar er zijn al duidelijke herkenningpunten. Voeg erbij dat we onze donateurs, die ons al zoveel jaren financieel zo royaal ondersteunen, ook een cadeautje willen bezorgen en verder nog wat algemener promotiemateriaal willen laten aanmaken (de receptenfolder wordt herdrukt; er komt een wat algemenere folder over wat ons gilde doet en wat dit vak behelst; een eenvoudige informatiefolder voor de beginnende molenaar die kontakten wil leggen met bakkers is in de maak).

We hebben voorlopig wat om handen, mag je wel zeggen. Onze hoop is nu dat alle molenaars enthousiast kunnen worden om dit tienjarig bestaan van het Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde te laten klinken als een klok. We hebben alle vertrouwen in hun geestdrift, omdat per slot van rekening alle activiteit zijn directe of indirecte weerslag zal hebben op het kasregister.

Het mooiste feest zal voor ons zijn dat we het niet alleen leuk hebben met elkaar, maar dat de festiviteiten leiden tot grotere bekendheid en daardoor groeiende afzet. Laten we daar met z'n allen aan werken!

Louis Rommens†

In het afgelopen najaar is overleden de bekende Brabantse molenaar Louis Rommens. Met hem is weer een vakbroeder in hart en nieren heengegaan.

Rommens maalde zoals bekend op de molen De Arend in Terheyden. Het ging hem daarbij niet altijd voor de wind.

Niettegenstaande zijn groot vakmanschap lukte het hem slechts moeizaam opnieuw een molenaarsbedrijf op te bouwen, hoewel het malen zijn lust en zijn leven was.

Louis Rommens is lang ziek geweest. Zijn overlijden is een slag voor ieder die hem kende, zijn collega's en mede-gildeleden van ons Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde. Maar vooral voor zijn vrouw en verdere familieleden.

Wij betuigen op deze plaats ons medeleven in het besef dat de molen van Terheyden een blijvend monument is voor de man die op deze molen zoveel gelukkige uren van zijn leven doorbracht. Louis Rommens ruste in vrede.

Verfmolen «De Kat» en zijn molenaars

"De verfmolen 'De Kat?' Oh, daar lopen die twee knullen die op van die korte pijpjes sabbelen. Die malen alleen toeristen...", zei iemand toen ik het had over m'n plannetje eens naar de Zaanse Schans te willen. Na mijn bezoek kan ik het nog sterker vertellen. Die knapen roken niet alleen antieke pijpjes, ze lopen straks óók nog in 'originele' pilo werkpakken met een baaien hemd eronder. Want het is waar, Piet Kempenaar en Sjors van Leeuwen hebben die ongevaarlijke gekte van de verwoede liefhebber: alles op de molen zo écht mogelijk willen hebben. Vandaar dat ze lijfelijk door willen gaan voor de directe opvolgers van de oude verfmolenaars die op een foto van vóór 1900 de lens van de platencamera instaren. En als je hun verhaal hebt gehoord geef je ze geen ongelijk. Want je zal ook maar de allerminste verfmolen die er nog is weer tot leven kunnen wekken onder het oog van 120.000 bezoekers van over de hele wereld. Dan heb je recht om een beetje gek te wezen, of niet soms?

Wat moet een verhaal over verfmolenaars in een korenmolenaars-clubblad? Ja, als het nou alleen de toeristen waren, dan was het ook niet interessant. Maar die twee jonge knapen, Piet en Sjors, willen wel wat meer dan kaartjes verkopen en een bontgekleurd verhaal ophangen. Ze willen een ambacht laten herleven, dat, anders dan dat van de korenmolenaar, al echt ter ziele is. Het is daar geen vijf voor twaalf, maar een geval van een Lazarus-opwekking, een reanimatie waarvan nog maar moet blijken of ze lukt. Maar er zijn al een paar tekenen van leven, die hoop geven. En er ligt een fiks restauratieplan, dat de molen weer in zijn oude staat moet terugbrengen. Als dat rond komt, dan zullen de molenaars inmiddels wel genoeg spitwerk hebben gedaan om de vakkennis die nodig is stukje bij beetje terug te winnen. Een goed begin is al gemaakt, want er wordt krijt gemalen op 'De Kat' en de eerste ton perambuuk-hout is al onder de kantstenen gevoerd.



Na tachtig jaar weer

Niet voor het eerst vind ik het jammer dat dit blad maar acht paginatjes heeft: het relaas dat Piet en Sjors van hun molen en hun vak doen moet noodgedwongen gekortwikt.

Beiden hoeven niet naar woorden te zoeken, om het zacht te zeggen, zodat een avondbezoek aan 'De Kat' een zachte hersenspoeling wordt. Vooral Sjors is in zijn woordenvloed niet te stuiten.

Gesloopt

Hij begint te doceren. "Kijk", zegt-ie, "over de techniek hoef ik voor jouw lezers niks te zeggen. Maar de inrichting en het produktiewerk zijn in een verfmolen totaal anders." Eerst wil hij nog iets over de historie van de molen als bouwwerk kwijt. Dat bestaat uit twee onderdelen: de oude oliemolen 'De Kat' vormt de onderbouw en daarop troont de voormalige verfmolen 'De Duinjager' die in 1960 is gedemonteerd, van Oostzijderveld in Zaandam naar de Zaanse Schans is gebracht en op 'De Kat' gezet. "Met alle bezwaren die daar nu voor ons aan kleven", zegt Sjors.

Om te beginnen ontbreekt voor het

grootste deel het authentieke gaande werk in de huidige Kat. Voordat belangrijke onderdelen uit De Duinjager werden gesloopt, was die compleet uitgerust met vier stel kantstenen - ook wel bekend als kollergang - vier stel bulen met kamwerkaandrijving, een kapperij (een ton met hakmessen om het verfhout te verkleinen) en een stamperij voor het fijn maken van amaril. Van dat binnenwerk zijn nog over: twee stel steenramen met elk twee kantstenen, twee steenspinnen en wat kamwerk. Wat er ontbreekt is een wentelas, 'n wentelwiel, 'n kapperij, 'n stamperij en dan nog platte stenen met onderaandrijving die óók oorspronkelijk nog in De Duinjager hebben gezeten. Vergeleken met wat het had moeten wezen is 'De Kat' dus maar gebrekkig ingericht. Maar ja - zo restaureerde men nu eenmaal in die jaren zestig. Het moest allemaal zo goedkoop mogelijk en vandaar dat een aantal essentiële onderdelen niet is meegenomen. Of ze waren al gesloopt voordat de molen aan de Zaanse Schans werd herbouwd...

"Zolang wij bezig zijn, in maart vijf jaar, hebben wij het ons tot taak gesteld die

legpuzzel weer bij elkaar te krijgen. Hoe is de inrichting geweest, wat was de capaciteit en wat voor grondstoffen werden er verwerkt? Dat is voor een groot deel een onbeschreven blad, dat wij bezig zijn heel langzaam in te vullen. Heel globaal is er wat van opgeschreven, maar elk detail ontbreekt en vervelend genoeg is er niemand meer in leven die er iets van kan vertellen. Van korenmolens weten we alles, van oliemolens, zaagmolens, pelmolens, papiermolens idem dito of althans heel veel. Maar van verfmolens weten we praktisch niks. Van hennepkloppers ook niet, dat is ook zo iets. Maar in elk geval - we hebben een paar snippers informatie en daar moeten we vanuit gaan."

Gepikt van het rasphuis

De oude verfmolen - er stonden er ooit 52 van in de Zaanstreek, tussen duizend andere molens - was zo ingericht dat er twee soorten grondstoffen voor het verven konden worden verwerkt. In de eerste plaats ging het om het verwerken van verfhout, gebruikt voor het kleuren van stoffen. De molens pikten

de markt in feite van het Rasphuis in Amsterdam, waar rond 1600 gevangen aan het raspen van dat hout werden gezet. Die verfstof werd verkocht aan de textielververijen. In de Zaanstreek kreeg iemand het lumineuze idee dat dat raspen met een molen wel

een beetje sneller en efficiënter kon: het ambacht in de hoek gedrukt door een industriële ontwikkeling. In de kortste keren waren het de molens die de tropische hardhoutsoorten aanvoerden vanuit de koloniën en tot verfstof vermaalden. Roodhout had je - zoals het hout uit Pernambuco in Brazilië - maar ook geelhout, blauwhout en nog andere. Allemaal voor stofverven bestemd, behalve de meekrap die de schilders gebruikten.

Dat brengt ons bij hoofdstuk twee. De bevolking nam toe, er moest veel worden gebouwd. In de streek was dat voornamelijk houtbouw en de planken werden vooral geteerd. Totdat men kleurtjes wilde zien. Die kleuren waren maar op één manier te maken, met kleurstof. Verf bestond uit kleurstof, lijnolie als bindmiddel en een verhardingsstof, het siccatief. De kleurstoffen waren aardpigmenten of mineralen. Alle mogelijke mineralen en aardverven, afkomstig van de gekste plaatsen in Europa. Die aardverven werden ook op de molens tot poeder gemalen.

En dat was het dan, wat molens als de huidige Kat vroeger deden. En dat is



pernambuuk onder kantstenen



precies wat Sjors en zijn maat Piet ook weer willen met hun molen. Doch simpel is het allerminst, dat is wel gebleken. Niet alleen dat de twee molenaars op hun vakgebied het wiel weer moesten uitvinden, maar hoe komt een mens voor een redelijke prijs aan houtsoorten en verfstofmineralen? Sjors: "Een elementair probleem is hoe wij ruwe grondstoffen kunnen aanvoeren, tegen een redelijke kostprijs, waaraan we ook nog een klein beetje verdienen. Ons is wel duidelijk dat als er ergens in Europa aardverven gewonnen worden, dat gebeurt met een kapitale graafmachine die van voren het spul uit de aarde haalt en van achter het eindproduct gepoederd en verpakt aflevert. Zo'n ding is op zichzelf een complete verfmolen."

"Wij draaien nu krijgt op contract voor een linoleumfabriek in Krommenie. Het is goed dat we dat hebben. Krijt hoort als grondstof hier ook thuis: je had vroeger zelfs molens die uitsluitend krijt maalden. Maar de andere verfstoffen, de okers en ombers, de Kasselearde en de terraverte en nog veel meer, dat moet nog wachten. Want

Hart van de molen (slot)

De eerste zelfscherpemde stenen hadden zeer zachte bodemsels en harde maalbalken (compositiestenen). De bodemsels roofden bij het malen sterk uit: natuurlijk vooral bij het malen van hard goed. Het verschil in hardheid tussen bodemsel en maalbalk was te groot. Dat begreep men. Als een verbetering kwamen toen de **stenen met zaagtanden**. Dat was ook inderdaad een verbetering, want nu sleet het bodemsel wat schuin bij. Het verschil in hardheid was echter toch te groot. Bij het malen van rogge, dus zacht graan, hielden deze stenen zich aardig goed; zij behoefden niet vaak gebild te worden, ze bildden ook vrij gemakkelijk, maar bij het malen van hard graan (b.v. La Plata-mais) roofde het zachte bodemsel teveel weg, waardoor steile, diepe maalkanten ontstonden. Moeilijk te verbeteren, dus vooral geen harde granen op deze stenen malen.

Men loste dit euvel op, door de maalbalken twee graden van hardheid te geven. Bij de aanmaak der maalbalken werd hierop een smalle halfharde laag aangebracht.

Een steen werd samengesteld uit maalbalken, die aldus waren gemaakt en waartussen dan zachte uitslag werd gegoten. Op deze manier kreeg men drie hardheidsgraden: de maalbalk, het gedeelte van het bodemsel dat onmiddellijk hieraan aansluit iets zachter en tenslotte de zachte achterkant. Dat ging aanvankelijk nog maar matig goed, omdat de steenfabrikanten vasthielden aan de overgang van halfhard op hard precies op de maalkant. Dat was nog het oude idee van de zelfscherpemde eigenschap. Hoewel in veel mindere mate, kon men in die stenen toch wel precies op de overgang van hard op halfhard een door slijtage verkregen maalkant aantreffen, niet hinderlijk, maar toch in veel gevallen ongewenst. Daaraan is men nu tegemoet gekomen, en met succes, door het zachte en halfzachte gedeelte smaller te houden, zodat de maalbalk, het harde deel, veel breder kon blijven. De overgang van maalbalk op bodemsel liet men in de maalbalk vallen. Dat was de oplossing.

Het bodemsel heeft het meest te lijden, juist op de plaats van de overgang van bodemsel in maalbalk. Laat men nu ook daar de overgang van halfhard op hard plaats vinden, dan is het te begrijpen, dat het halfharde deel hier sterk zal slijten en een ongewenste maalkant zal ontstaan. Het heeft toch nog tame-

lijk lang geduurd, voordat men dit goed begrepen had, hoe eenvoudig het achteraf ook is.

Wel is men hiermede hoe langer hoe verder af gekomen van het idee de stenen zelfscherpemd te maken. Integendeel, men heeft zich hiervan gedistantieerd, om het scherpen in het geheel niet aan het toeval over te laten, maar volkomen in eigen hand te houden. Het heeft ook lang geduurd, voordat de molenaars met de nieuwe stenen met zacht bodemsel geheel vertrouwd waren. Dat is ook wel te begrijpen, omdat in de kleine maalderijen een steen zeer lang meegaat. In kleine maalderijen houdt men wel eens rekening met een steenslijtage van één centimeter per jaar, zodat een steen met een afmaalbare laag van 15 cm weleens vijftien jaar kan lopen.

Als men nu het zachte gedeelte aan de vijlkant ca. 7 mm breed houdt en het halfzachte gedeelte ook ongeveer 7 mm, dan hebben we nog geen 1½ cm bodemselbreedte; de rest is harde maalbalk. Deze 1½ cm valt praktisch geheel buiten het slijtageverschijnsel en zodoende kan men dit deel dan ook iedere vorm geven die men wenst.

Inzicht veranderd

Het enige wat men nu niet meer in de hand heeft, is de vorm van het scherpstel en het aantal bodemsels. Dat is dikwijls als een bezwaar aangemerkt, maar ook hierin is het algemeen inzicht veranderd.

Men hecht niet meer zoveel waarde aan een bepaalde vorm van het scherpstel als vroeger. We zijn thans van mening, dat als het scherpstel maar ongeveer goed gekozen is, men door de steen op de juiste manier te billen het geheel voldoende beheerst.

Vroeger, toen er nog algemeen met windmolens werd gemalen, had een bepaald scherpstel méér zin. Toch kwam het ook dikwijls voor, dat een molenaar zijn stenen verkerfde. De oorzaak hiervan was, dat een steen met ieder toerental, d.w.z. tussen 10 en 140 toeren, moest kunnen malen en aangepast moest worden aan een beschikbaar vermogen van 2 tot 35 pk.

Nu houden we in het algemeen rekening met een bepaalde toerental, dat voor stenen van 1,40 m bij de 120 per minuut ligt en een vrij constant krachtverbruik, gewoonlijk aangenomen tussen 15 en 30 pk.

Het is te begrijpen, dat een steen, die

wel eens 20 of 30 omwentelingen maakt, een andere graanverdeling heeft, dan een steen, die altijd 120 omwentelingen maakt. Bij 20 omwentelingen speelt de centrifugaalkracht geen rol, het verdelen van het graan is dan geheel afhankelijk van het scherpstel. Bij 120 omwentelingen hebben we een constante centrifugaalkracht en nu heeft het scherpstel hier een kleinere invloed op graan- en meeltransport. Men zal dan ook bijna nooit meer de klacht horen, dat men zijn steen, die zachte bodemsels heeft, niet verkerven kan.

Zoals hierboven reeds gezegd, moet men een scherpstel "ongeveer" juist kiezen. Er is dan ook wel degelijk verschil in aantal en enigszins in vorm der maalbalken.

Moet men een steen gebruiken voor het malen van blank meel, dan zal men, zoals tevoren reeds besproken, in de eerste plaats de maalbalken alleen van harde kwarts (en bindmiddel) samenstellen. Als de steen alleen voor dit doel gebruikt wordt, dan kan men grove kwarts kiezen.

Ingeval men ook voedergraan op de steen maalt tot meel dat grieziger mag zijn, dan doet men beter vanwege het betere aanpassingsvermogen, de kwarts wat fijner te kiezen. Het treffen van dit compromis gaat echter ten koste van het blank malen.

Verder kiese men de zachte en halfharde uitslag smal, zodat een gedeelte van de harde maalbalk nog in het bodemsel valt. Men behoudt dan de volledige zeggenschap over het scherpstel en het steenoppervlak, men heeft het voordeel, dat de stenen belangrijk gemakkelijker te verscherpen zijn en men heeft een geringere slijtage aan de bilhamers.

Het is vooral de vijfkant, die moeilijk op diepte te krijgen is bij harde stenen en waardoor men een geringere slijtage aan de bilhamers heeft.

Het aantal maalbalken moet men voor het verkrijgen van blank meel (meel met veel bloem en een uitgemalen zemel) zo klein mogelijk nemen. Maar dat hangt wel enigszins af van de geaardheid van de steen. Een steen, die spoedig glad maalt, zal meer maalbalken kunnen hebben dan een steen, die enige snijkraft heeft. Voor een zestiender steen is in dit geval een 48-tal maalbalken normaal. Voor voedergraanmalen zijn 48 maalbalken tamelijk weinig.

Eerste bonus voor graaninkopers

Op het gebied van de graaninkoop en de keuring is de laatste maanden het nodige te doen geweest. De overwegend slechte kwaliteit van de graanoogst in Noordwest-Europa heeft veel moeilijkheden gegeven voor de handel, meelfabrieken en korenmolenaars. Daarnaast worden de hoge graanprijzen ook beïnvloed door omvangrijke Franse exporten naar met name de Sovjet-Unie. Er is, kortom, nogal wat in beweging en de gezamenlijke inkoop bij Arie Blok in Woerden neemt voor de daaraan deelnemende bedrijven heel wat zorgen uit handen.

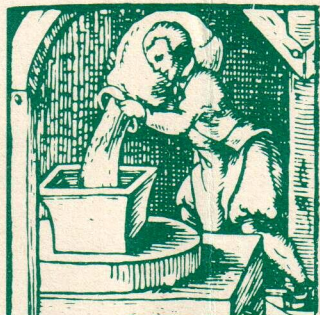
In het oogstjaar 1984-1985, het eerste jaar van de gezamenlijke graaninkoop dat ten volle die kwalificatie verdient, is door een tiental molenaars bij Arie Blok graan gekocht. Zij kunnen een dezer dagen de bonus over hun aandeel in het totale kwantum tegemoet zien. Daar die totale hoeveelheid enigszins is achtergebleven bij de verwachting, wordt dit lopende oogstjaar gericht gewerkt aan verdere uitbouw van ons initiatief.

Roer omgegooid

Een heel andere materie is de meelkeuring en de tarwe-analyse. De gang van zaken rond beide onderzoeken was in 1985 zodanig dat binnen het bestuur besloten is om het roer om te gooien. Het ligt in de bedoeling ons eigen molenlaboratorium bij Jan Pijnappel uit te breiden en er de verplichte analyse te laten plaatsvinden. Dit zou enorm veel tijd en geld uitsparen. Over deze kwestie zullen de molenaars nog nader bericht ontvangen.

Verhuisbericht

We ontvingen het verhuisbericht van Marcel en Marijke Koop. Ze zijn verhuisd naar de molen De Roode Leeuw in Gouda, Vest 65, tel. 01820-22041. Wonen en werken in hetzelfde gebouw, wie krijgt dat zomaar voor elkaar? We wensen hen veel plezier in de nieuwe woning en heel veel succes in hun bedrijf.



Inkoop & Keuring

Uit de resultaten van de analyses en keuringen van 1985 komt duidelijk naar voren, dat de wat grotere bedrijven (de niet-'biologische') een hoog kwaliteitsniveau nastreven, maar daarbij sterk variëren in inkoopkosten. Op dat terrein valt er voor menig een beslist een lieve cent te verdienen! De werkgroep Inkoop/Keuring hoopt door haar activiteiten ook in 1986 de molenaars ook in dát opzicht tot voordeel te strekken.

Werkgroep Inkoop/Keuring

Watermolens leveren stroom

De Provinciale Limburgse Electriciteitsmaatschappij gaat energie opwekken met watermolens. Met de molenaars van de Groote Molen op de Geul bij Meerssen en van een molen op de Voer bij Eijsden zijn al overeenkomsten ge-

sloten over het afnemen van elektriciteit, die door de PLEM naar het openbare net wordt gevoerd.

Aan de afspraken is een onderzoekje vooraf gegaan. Dat onderzoek heeft aangetoond dat er aan Limburgse beken en riviertjes nog 62 min of meer bruikbare watermolens liggen. Die kunnen samen enkele megawatts aan energie leveren. Zoiets kan gebeuren als er een generator wordt gezet tussen het waterrad en de mechanische aandrijving van de molen. Uit een berekening blijkt dat de nodige investering op de Groote Molen bijvoorbeeld al in vier jaar is terugverdiend. Van de 290 duizend kilowattuur die de molen jaarlijks kan opwekken, wordt 115 duizend kWh door de molenaar zelf gebruikt. De rest gaat naar het net en dat is dan een hoeveelheid die normaal gesproken veertig gezinnen in een jaar afnemen.

Kopij voor het volgende nummer wordt tot 1 februari ingewacht op het redactie-adres: Beukendreef 6, 4631 SG Hoogerheide.

Voor meelzakken en zakband naar

Van Randeraad's Zakkenhandel

Zuidzijde 118a
2411 RW BODEGRAVEN
Telefoon (01726) 16139
's Avonds na 18.00 uur:
telefoon (03488) 614

C.L. ROKVEN

bliksembeveiliging- onderhoud inspectie

Voor aanleg, onderhoud en inspectie van de bliksembeveiliging van Uw molens, vraag vrijblijvend informatie aan

C. L. ROKVEN
v. Homberghlaan 14
5491 GN Sint-Oedenrode
tel. 04138-74651 tussen 13.00 - 17.00 uur